

נרטיבים של שינוי תעסוקתי בקרב נשים

מירי פרץ

תקציר

בספרות מתוארים שינויים אשר עובדים מבצעים בנתיב חייהם התעסוקתיים אך לא נעשתה הבחנה מספקת בין שינויים בעבודה לשינויים תעסוקתיים. שינוי תעסוקתי הינו שינוי בעל מאפיינים מוגדרים המתאר מעבר משמעותי בנתיב הקריירה (למשל, רכישת מיומנויות תעסוקתיות חדשות). שינוי תעסוקתי טרם נדון בהרחבה בספרות. החידוש במחקר זה הינו בהחלטה לבחון את השינוי התעסוקתי בקרב נשים כעולה מהתנסותן וכפי שבא לידי ביטוי בסיפורי החיים שלהן. המסגרת התיאורטית לאורה נבחנה שאלת המחקר היא גישת המערכות, לפיה תחומי החיים עבודה ומשפחה הינם תתי מערכות המשתייכות למערכת אחת: מערכת עבודה-משפחה. תת מערכות אלה תלויות זו בזו בקשרי גומלין וכדי לשמור על האיזון ביניהן, יחייבו שינויים במערכת אחת החלת שינויים גם במערכת האחרת (מילבאואר וקוליק, 2010). למחקר שתי הנחות מרכזיות: ההנחה הראשונה היא כי שינוי תעסוקתי שונה משינוי בעבודה, והוא מהווה מעבר משמעותי בנתיב הקריירה. על פי הנחת המחקר השנייה, על הנשים בחברה המודרנית מוטל כפל תפקידים, והגורמים המרכזיים המשפיעים על ביצוע שינויים בעבודה על ידי נשים נגזרים מתפקידן המגדרי ומחוייית קונפליקט בית – עבודה. המחקר מתבסס על ראיונות עומק חצי-מובנים שנערכו עם 23 נשים מרחבי הארץ אשר ביצעו שינוי תעסוקתי.

נמצא כי מרבית המרואיינות, ביצעו שינוי תעסוקתי כפול הכולל הן מעבר לתחום תעסוקתי חדש והן מעבר להעסקה משכירות לעצמאיות. כמו כן, מרבית המרואיינות עברו לתעסוקה בעלת מאפיינים נשיים. מכאן עולה כי השינוי התעסוקתי אכן היווה עבורן שינוי משמעותי בנתיב הקריירה. בנוסף, ממצאי המחקר מצביעים על כך שהמרואיינות חוו קונפליקט בית-עבודה, אך על פי הנרטיב של מרביתן, לא תחושת הקונפליקט הביאה אותן להחלטה על ביצוע שינוי תעסוקתי אלא גורמים תעסוקתיים. יחד עם זאת, ניתוח סכמת ההתפתחות האישית והתעסוקתית של המרואיינות העלה כי רובן המכריע של המרואיינות ביצעו שינוי תעסוקתי

בתקופה בה חלו שינויים בתא המשפחתי. מכאן כי לתפקיד המגדרי ולחויית קונפליקט בית-עבודה היתה השפעה על ביצוע השינוי התעסוקתי. שימוש באסטרטגיות של מעבר לעבודה כעצמאית ו/או מעבר לתעסוקה נשית, סייע למרואיינות לנווט את לוח הזמנים התעסוקתי, האישי והמשפחתי ולאזן מחדש את גבולות הבית והעבודה. כלומר, השינוי התעסוקתי אשר נועד לענות על צרכיהן התעסוקתיים של המרואיינות היה גם אמצעי לצמצום קונפליקט בית-עבודה.

ממצאי המחקר מחזקים את גישת המערכות משני היבטי תחומי החיים: שינויים שחלו בתחום המשפחתי (תמורות בתא המשפחתי) השפיעו על ביצוע שינוי תעסוקתי. ובכיוון ההופכי - שינויים שחלו בתחום העבודה (מעבר לעבודה כעצמאית ו/או מעבר לתעסוקה נשית) הביאו לשינויים בתחום המשפחתי, קרי אפשרות רחבה יותר למילוי התפקיד המגדרי המסורתי של המרואיינות ועל ידי זה צמצום קונפליקט בית עבודה.